

ארז לוי

לדוד ה' אורי וישעי עיון במזמור כ"ז בתהילים

חדש הרחמים והסליחות

ידוע ומפורסם המנהג בכל קהילות ישראל לומר מ"ח אלול ועד שמיני עצרת מזמור כ"ז בתהילים: "לדוד ה' אורי וישעי..." עפ"י האמור במדרש (שוח"ט כ"ז) ה' אורי - בראש השנה (פי' שיוציא כאור צדקנו) וישעי - ביום הכיפורים (פי' שיושיענו וימחל לנו).

רצוני במאמר זה, לעיין במזמור כ"ז השגור כ"כ בפיותיהם של ישראל, ולבאר ענינו ותוכנו.

נפתח את עיוננו במספר שאלות:

- א. מקובל לראות במזמור כ"ז את "מזמור התשובה"¹. אולם המעין בתוכנו ימצא לכאורה שאין בסיס כלל וכלל לקביעה זו. המזמור עוסק במדת הבטחון יותר מאשר בתשובה. מדוע נבחר א"כ להאמר בחודש הרחמים והסליחות ובעשרת ימי תשובה²?
- ב. מדוע אומרים מזמור זה עד שמיני עצרת³? (אכן, ישנם רמזים בענין כגון: "כי יצפנני בסכה", אולם ברור שאין תשובה זו מספקת דיה).
- ג. "בזאת אני בוטח" (כ"ז, ג) למה מתכוון דוד?
- ד. "לולא האמנתי לראות בטוב ה'..." (שם, יג) חסר בפסוק המשך התנאי, כדברי החסיד יעב"ץ: "כל לולא שבמקרא מפורש וזה סתום"⁴. מהו א"כ פירוש הפסוק?
- ה. דוד אומר: "אחת שאלתי" ולמעשה מבקש ג' דברים: "שבתי בבית ה', לחזות בנועם ה', ולבקר בהיכלו"⁵?

(1) כנראה זהו פועל יוצא של אמירתו בחודש אלול ובעש"ת, בוקר וערב.

(2) יש שהיו מציעים, אולי, את מזמור נ"א: "בבוא אליו נתן הנביא..."

(3) הטעם המפורסם הוא כיון שעד הושענא רבה הם ימים המסוגלים לתשובה והדין פתוח.

ו. באחרונה, ננסה לברר מהו הרקע לכתיבת המזמור.

מזמור כ"ז וחטא העגל

ברצוני להציע דרך פתרון מקורית⁶ אשר את נכונותה אפשר להוכיח ע"י השואת מזמור כ"ז לכתוב בשמות לב'-לד'. דרך זו תפתור כמעט את כל הקשיים שהצבנו בפתחת המאמר.

לענ"ד, בהשואה פשוטה ניתן להראות שדוד בכתבו את המזמור, ישב וספר שמות פתוח לפניו בפרשת חטא העגל ("ויחל משה"), ולמעשה צעד דוד בעקבות ה"רועה הנאמן", משה רבנו בהתחננו על עם ישראל לפני רבש"ע לאחר החטא הנורא. ובהשואת הפסוקים זה למול זה נראים הדברים כך:

6) תוך כדי כתיבת המאמר, שמחתי לגלות כי רעיון ההשואה לפרשיות חטא העגל כבר הוצע בידי הר' ת. ישעיהו הדרי ב"כתלנו" (ג תשל"ב). במאמרו העלה הדברים בתכלית הקוצר, ולכן אמרתי להוסיף ולבאר בהרחבה. בדבריו הקצרים כתב שכנראה המלבי"ם היה הראשון שרמז על פרשת ההתגלות בהר כרקע לחיבור מזמורנו, ואכן מצאתי שעל הפסוק "הורני ה' דרכך" כתב המלבי"ם: "וכמ"ש משה רבנו על שאלה זו 'הודיעני נא את דרכך' והנני כננס על גבי ענק בהרחבת הרעיון במאמר זה.

דוד	משה
"בקשו פני את פניך" ⁷	"ויאמר פני ילכו..."
"אל תסתר פניך ממני"	"ויאמר אם אין פניך הולכים" "לא תוכל לראות פני" "ופני לא יראו" ("ויעבור על פניו" אני אעביר כל טובי על פניך")
"לחזות בנועם ה'"	"ואני אעביר כל טובי..."
"בצור ירוממני"	"ושמתך בנקרת הצור" "ונצבת לי על הצור"
"אל תט באף עברך"	"למה יחרה אפך" "ארך אפים"
"הוריני ה' דרכך"	"הודיענו נא את דרכך"
"לראות בטוב ה'"	"ואני אעביר כל טובי"
"ואזכחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמר לה'!"	כנגד התופים והמחולות בעגל ⁸ : "ויעלו עולות ויגישו שלמים..".
"אל תתני בנפש צרי"	למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם... ⁹
"ג פעמים מזוכר שם הרי'ה"	כנגד י"ג מדות הרחמים
"אם תקום עלי מלחמה..." "אם תחנה עלי מחנה..."	כנגד קול המלחמה במחנה

7. עקרון המלה המחנה "פני" הוא שהזיקיני לערוך השואה זו. המלה המנחה מלמדת אותנו

כאן, שזהי מגמת הכותב (משה, דוד) לראות פני ה'!

8. ההשואה כאן היא בקשר של ניגוד. עייך לקמן.

9. ההשואה – בקשר של משמעות דומה:

מן ההשואה עולה, לענ"ד, תמונה חד-משמעית. דוד כותב את מזמור כ"ז כשענינו נשואות אל אבי הנביאים הרועה הנאמן משה רבנו. דוד כמה לעבור שוב את "החוויות" שמשה חווה בהר סיני לאחר חטא העגל.

הוא מבקש את "פני ה'", "אע"פ שה' כבר אמר למשה: "לא תוכל לראות פני". הוא מתאוה לחזות בנועם ה' כפי שחזה משה כשהיה בנקרת הצור. אל אותו צור מרומם משתוקק גם דוד: "בצור ירוממני".

דוד מבטיח כנגד התופים, המחולות והזבחים לעגל לשיר, לזמר ולזבוח זבחי תרועה לה'! הוא מתחנן כמשה רבנו: "הורני ה' דרכך" ונפשו ובשרו כלים בציפיה לראות בטוב ה', כפי שה' כבר הראה והעביר כל טובו על פני משה. כשם שמשה שואל: "למה יחרה אפך בעמך", מבקש דוד מרבש"ע לגנוז את חרון אפו: "אל תט באף עבדך" (פי' אל תטה את עבדך באף - מצ"ד כז, ט) אל תדינני באפך ובכעסך אלא בי"ג מדות הרחמים שהודעת למשה בהר!

לא בכדי, משבץ דוד במזמור שלש עשרה פעם שם הוי"ה (המסמל את מדת הרחמים) כנגד יג' המדות שנתנו למשה בהר!¹⁰ לענ"ד, קשה להצביע כאן על מקריות במונחים שדוד משבץ בפסוקי המזמור הדומים כ"כ לכתוב בשמות לב-לד. אלא רואים כאן מגמה של דוד להדמות בבקשותיו למשה. אם נזכיר את הידוע שמשה עלה להר בפעם השלישית¹¹ בא' באלול ושהה בו עד יום הכיפורים, הרי שפתחנו פתח להבנת השאלות אותן העלנו. אולם קודם נבאר: מה ראה דוד לקשר בין שירתו במזמור כ"ז לחטא העגל. נראה שיותר מדמיון חיצוני בין שני המקומות יש ביניהם דמיון בתכנים וברעיונות, ולשם כך נעיין היטב תחילה בפסוקים בשמות.

שיחה גורלית עם רבש"ע

בסקירת הפסוקים המתארים את הדו-שיח בין רבש"ע למשה עולות תמיהות קשות:

- א. בנ"י חוטאים בעגל וה' מבקש לכלותם: "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם..."
- ב. משה מתחנן: "למה יחרה אפך בעמך...למה יאמרו מצרים...שוב מחרון אפך..." ורבש"ע מתרצה: "וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו..."

(10) תגלית זו מקורה בסידור האר"י לר' שבתי מראשקוב.

(11) בסדר העליות והירידות מההר יעויין ב"העמק דבר" לנצי"ב (שמות לב, ל')

ג. משה יורד לעם, שובר הלוחות, טוחן העגל, מגייס את בני לוי ופונה לעם: "ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם", ויש להבין, הלא ה' כבר סלח, ומה יש עוד לכפר? וכי משה מעמיד פנים ח"ו? אכן, משה שוב מתחנן: "אנא ה' חטא העם הזה חטאה גדולה...ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא..." ומתשובת ה': "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי", משמע שעדיין לא סלח רבש"ע לישראל! ועוד נכתב: "ויגוף ה' את העם" - מדוע, הלא כבר ניחם על הרעה?

דו-שיח זה בין משה לרבש"ע ממשיך: "פני ילכו והניחותי לך". משה איננו מרפה: "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה..." רק אחרי שנאמר למשה: "גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני", מעיז משה ומבקש: "הראיני נא את כבודך"! סוף שיחה גורלית זו בין מלך מלכי המלכים ושליחו עלי אדמות מסתיים מבחינתנו בפסוק י': "הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות..."

לסיכום, אנו מוצאים שסדר הדברים והארועים בפרשת התגלות ה' למשה בהר ובקשת המחילה, הינו מבלבל ודורש הסבר: ה' סולח, ושוב מבקש משה סליחה. ה' מעניש, ושוב בקשת מחילה. אין ספק שפרשה זו היא מן הסתומות שבתורה. כל אותו דו-שיח יש לו בודאי רמזים וסודות מיוחדים. מובן, שלא אתימר להסביר ולבאר ברזי תורה, אולם במישור הפשט אפשר להציע פתרון שיישר את ההדורים בעניננו.

משה אדריכל התשובה

כדי להסביר את התמיהות בפרשת ההתגלות למשה לאחר חטא העגל, יש להכיר יסוד חשוב ב"עולם התשובה". אנו נשתמש במונחים שטבע כבר הרי"ד סולובייציק בספרו "על התשובה". וז"ל: "ליום הכיפורים כמו לתשובה יש שני אספקטים. ראשית יוהכ"פ מכפר (ויקרא טו', ל) "...כי ביום הזה יכפר עליכם..." ושנית יוהכ"פ מטהר "...לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". שני המוטיבים האלו חוזרים בכל תפילות היום... שני מוטיבים אלו של כפרה וטהרה הם תוצאה ישירה של החטא, ולעומתם אף בחטא עצמו שני אלמנטים אלה: (א) החטא מחייב (ב) החטא מטמא.

ואמנם כי כן שני מיני פרישות יש. פרישה מן החטא, ופרישה מדרך חטאים...לכפרה מספיקה חרטה. יתר על כן מי שלא חטא ממש אינו צריך כלל לכפרה, אבל לא כן במה שנוגע לטהרה. לב חדש ורוח חדשה אינם באים אלא בעזיבה מוחלטת של דרך חטאים...בה בשעה שבכפרה מספיקה פרישה מן החטא

בלבד. כפרה אכן יש בלי תשובה, אך אין טהרה בלי תשובה.

עפ"י יסוד זה שישנן דרגות בתשובה יש לבאר את הפרשיות בשמות לב-לד. כאשר נאמר: "וינחם ה' על הרעה..." הכוונה היא לכפרה, כלומר מחילת העונש¹¹. לכפרה אין צורך אפילו בתשובה. אפילו לגבי יוהכ"פ יש הסברים ש"עיצומו של יום מכפר" אפילו בלא תשובה. הקב"ה רצה לכלותם מעל פני האדמה ח"ו, ולאחר תחנוני משה מחל על העונש. אולם אין כאן עדיין תשובה מעולה - לטהרה. בעצם אפשר לומר שאפילו כפרה גמורה עדיין אין כאן, שהרי לשם כך מגייס משה את בני לוי. אחרי שמשה מבקש בשנית: "אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא" נאמר: "ויגוף ה' את העם". כאן הסתיימה אולי¹² הכפרה על חטא העגל.

אולם גם זה אינו מספק את משה, רצונו להתעלות כתוצאה מהחטא למדרגת הטהרה בה "זדונות נהפכים לזכויות", ולהביא את ישראל לגבהים חדשים. לשם כך עליו לדעת את מלות הצופן, את י"ג מדות הרחמים¹³, בשלב זה הוא מבקש: "הראני נא את כבודך". אין כאן ח"ו סקרנות פרטית של משה, אלא גורל האומה מונח על כף המאזניים האם יצליחו ישראל לעזוב את דרך החטאים שלהם אם לאו.

קעת מסודרים הפסוקים בסדר מופתי המציג את משה רבנו כמתכנן מהלכים מחושבים ועוקבים בדרך אל הטהרה הגמורה מחטא העגל.

(11) לפי"ז מובן כיצד ה' סולח קודם שישראל עשו תשובה.

(12) לפי חז"ל שקבעו שבכל פורענות שכאה על ישראל יש בה עדיין עונש מחטא העגל - משמע שאנו בתהליך של כפרה מתמשכת מעוון זה.

(13) במידת הרחמים נמצאת גם מדת ה"אמת" הנראית כלא שייכת, שהרי אין זה אמיתי לסלוח ולרחם לחוטא (ראה בדברי יונה לה' בסוף הספר) אולם יש להסביר שכ"ז בכפרה, אך במידת הטהרה אפילו האמת תודה שפלוני זכאי הוא ומטוהר. טהרה היא עזיבת החטא בכל המובנים, "אתמול היה זה מובדל מה..." והיום הוא מדובק בשכינה... אתמול היה שנאוי לפני המקום והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד" (לשון הרמב"ם בהל' תשובה פ"ה). הטהרה פועלת על האדם כשם שטבילה במקוה מטהרת. טובל ראובן הטמא, ויוצא שמעון הטהור. אולם לשם כך כדברי הרמ"מ מקוצק יש לטבול בלא חציצה כשכל שערות הראש בתוך המים, ואין מים אלא...

“דוד הקים עולה של תשובה”

כאמור, דוד הקים עולה של תשובה, ולא המציא אותה. תשובה קדמה לעולם, משה הדגים כיצד יש להשיגה. ראשית הכפרה, אח"כ הטהרה, ואז מטפסים לגבהים בהם אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. משה הדגים את השמוש בתשובה, אבל דוד חי את התשובה!

נושאו של המזמור

נחזור לראשונות, זהו כל נושא המזמור: “לדוד ה' אורי וישעי”, הטהרה מהחטא! כלומר, תשובה במדרגה הגבוהה ביותר, לא אמונה ובטחון (ע"כ יובן המדרש “אורי-בר"ה, וישעי-ביוהכ"פ”, שהם הימים היותר מסוגלים לתשובה). חז"ל שרמזו לנו כי מזמור זה מקומו בחודש אלול ועשיית ידעו על הקשרים הסמויים בין דוד למשה החבויים בין בתרי המזמור, תבותיו ופסוקיו. הדבר יובן יותר בהמשך כשנעסוק ברקע לכתיבת המזמור.

“אחת שאלתי”

זוהי גם שאלתו היחידה של דוד. הוא מבקש לשבת בבית ה', לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. לכאורה נראים כאן ג' בקשות, אולם הנושא הוא אחד - להגיע למעלת הטהרה בה נקרא משה ידיד ה', וזוכה לראות בכל עת את פני ה'. “בקשו פני את פניך ה'” הרי היא הבקשה הנפוצה ביותר בכל פרקי תהילים כאן דוד רק מפרט אותה לפרטים.

“כי יצפנני בסוכה”

עדיין נותר לבאר מדוע ממשיכים גם לאחר יוהכ"פ לומר מזמור זה עד שמנ"ע. שוב התשובה נעוצה ביסוד הטהרה. זהו למעשה ענינו והשגתו של חג הסוכות. הסוכה הרי היא מעין כנפי השכינה, ענני הכבוד¹⁴, או בלשון הזוה"ק: “צילא דמיהמנותא” לאחר כפרת ר"ה וטהרת יוה"כ (“לפני ה' תטהרו”) מגיע השלב העליון ביותר והיא הסתופפות בצל השכינה, אדם נכנס ראשו ורובו לסוכתו, כולו עטוף במצוה וצילא דמיהמנותא שורה עליו בעומדו לפני ה'. בחג הסוכות מתקיימת בכל אחד מישראל בקשתו של דוד המלך: “שבתי בבית ה'”. אין ספק שאין כאושרו של דוד מלכא משיחא המבקר עם שאר אושפיזין

עילאין קדישין בסוכה ורואה כיצד כל אחד מישראל יושב וחוזו בנועם ה' בתוך סוכתו. זו הסיבה האמתית, לדעתי, לאמירת המזמור עד סוכות.

“לולא האמנתי”

איתא בגמרא (ברכות ד.) “למה נקוד על לולא? אמר דוד: מובטח אני שאתה עתיד ליתן שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא. אבל איני יודע אם יש לי חלק עמהם.” דוד כביכול אומר לא האמנתי בעצמי, שאזכה לראות בטוב ה'. ח"ו שדוד אינו מאמין, או שאינו ראוי. דוד יודע ומאמין שהוא נקי מהחטא, ידוע לו שהגיע למדרגת הכפרה. אך מי ערב לו שכבר טוהר ממעשיו ועזב גם את דרך החטא? בקשה זו חוזרת פעמים רבות במזמורי תהילים: “לב טהור ברא לי אלוקים” (ר"ת טבל) בקשה זו מטרידה רבות את מנוחתו של דוד המלך.

הרקע לכתיבת המזמור

האב"ע בפירושו לתהילים כותב על פסוק ד¹⁵: “נ"ל כי זה המזמור חברו דוד באחרית ימיו כאשר נשבעו אנשיו לא תבא עמנו למלחמה”. אם אכן כן הוא, לדעתי, מזמור כ"ז הרי הוא מעין חשבון נפש סופי בחיי דוד, מעין חכמת חיים של אדם זקן שבע ימים. אולי נכון יהיה לומר לפי"ז שמזמור כ"ז אצל דוד הוא מעין ספר קהלת אצל בנו שלמה.

אם כעת נקרא את המזמור נוכל להבין מהם הלבטים וההתחבטויות המתרגשות בנפשו של דוד ביושבו לכתוב מזמור זה: כל חייו של דוד סובבים סביב נקודת הטהרה. מי שסבור שדוד מבקש כפרה לחטאו - טעות בידו! “כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, שנאמר: “ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו” אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו”?! (סנהדרין צו.)

אכן, הבריות רואות לעינינו וה' הוא הרואה ללבב¹⁶. דוד יודע שבסיפור עם

(15) נ"ל שכתב האב"ע דברים אלו דוקא על פסוק ד' ולא בראשית המזמור כמקובל כיון שמשם בא להוכיח שהרי אם היה כותבו בזמן שעדיין יצא למלחמות לא היה אומר אחת שאלתי ותו לא. בתקופה המוקדמת בחיי דוד היה צריך לבקש נצחון מאויביו כמו שעושה במזמורי תהילים אחרים. ולכן הסיק האב"ע שמזמור זה לאור בקשות המשורר נכתב בסוף ימיו.

(16) נראה שזהו מוטיב המלוה את דוד בחייו מנעוריו ועד למותו (עיין שמו"א טזז).

אוריה החתי, הוא לא נכשל בחטא ממש¹⁷ אלא ב"דרך חטאים" והוא מעיד: "לך לבדך חטאתי" (תהילים נ"א) היה כאן "ריח של חטא" וע"ז הוא צריך לעשות תשובה - לטהרה!

ביושבו לכתוב את מזמורנו מבטא דוד את כמיהותיו להיות מטוהר, הוא צמא להצליח כמשה רבנו לעורר את מידותיו של הקב"ה ולהפוך זדונות לזכויות וע"כ הוא אומר: "לולא האמנתי לראות בטוב ה'". והסיום: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (פירוש גם כשאינך מצליח וכשנראה לך שה' איננו אתך המשך לקוות).

והובאו לזה כמה פירושים במפרשים:

אבי"ע כתב: "עזבוני - כמותם".

מצ"ד כתב: "עזבוני - לא נתנו לי די מחסורי".

ומצאתי ברש"י הירש פירוש שיכול להתאים יותר מכל לחייו של הכותב עצמו (דוד): "אף אילו הייתי בן מביש כזה שאבי ואמי יטשוני ועזבוני לנפשי, הלא ה' יאספני אל חיקו ועוד יאמין בשיבתי למוטב". הקשר לדוד ברור לכל מי שקורא את סיפור משיחתו למלך. שם נראה שישי אביו מיואש מבנו דוד, "הרועה", ולא תולה בו תקוות גדולות, ודוקא ה' הוא שאספו מאחר הצאן. נראה שבמזמור זה שכותבו דוד בסוף ימיו הוא רואה צורך להזכיר את ה"אירוע" החשוב ביותר בחייו, וכן המסמל את תקוותו הגדולה שה' יעזרו לעד¹⁸.

"בזאת אני בוטח"

איתא בריש ע"ז: "לעתיד לבא מביא הקב"ה ס"ת בידו ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בו יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים..." ולסוף אומר להם הקב"ה: "כלום יש בכם מגיד "זאת" שנאמר "מי בכם יגיד זאת" ואין זאת אלא תורה שנאמר: "וזאת התורה אשר שם משה..."

(17) כדברי הגמ' בסנהדרין צו. שמסבירה כי אוריה מורד במלכות היה וכד'...

(18) דוד אומר במזמורנו "אבי ואמי עזבוני".

לעזיבת האם את בנה יש מקבילה בישיעה: "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה? גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך". (מט',טו) במדרש מפורש ש"אלה" הבונה ל"אלה אלהיך ישראל", ו"אנכי" הבונה ל"אנכי ה' אלקיך" וניתן לבאר ד"אלה אלקיך ישראל" היינו חטא העגל, שעליו רבש"ע מוכן לסלוח ולכפר כי זה במדרגת "כפרה" אבל כדי להתדבק ולהכיר את "אנכי ה' אלקיך" יש צורך ב"טהרה", כתשובה שלמה ובהקרה. כנגד זה דוד אומר "בזאת אני בוטח"! מהי א"כ תקוותו של דוד. כמה הוא שם מבטחו ויהבו!?

דוד, אם כן, בוטח בזאת, וזאת היא התורה ששם משה, דוד נתלה בתורה ובמשה שמסרה לישראל עפ"י ה'. על שני מעוזים מסתמך דוד: (א) התורה וקיומה, (ב) במשה - והכונה, באותו משה שהורה את דרך התשובה - לטהרה, שם, בהר כשקיבל התורה. לא במשה האיש אלא בדרכו ודרך התשובה שהורה לעמו¹⁹.

ואולי כל מה שאמרנו רמוז כבר במדרש (שוח"ט תהי"א): "מה שעשה משה עשה דוד, משה הוציא את ישראל ממצרים ודוד משעבוד למלכות. משה קרע את הים ודוד נהרות, משה נתן להם ה"א ספרים, ודוד נתן ספר תהילים שיש בו ה"א ספרים".

יה"ר שנזכה כולנו לזאת. לתשובה שלמה, לכפרה וטהרה, אמן.

(19 בבאור המלה "זאת" ישנו פירוש מעניין ומפורסם בדרך הרמז:

זא"ת - בגימטריא 408

ומקובלנו כי: "תשובה, תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה!" במחזורים מופיע כך:

ותשובה ותפילה וצדקה

צום קול ממון

צום - בגימטריא 136

קול - בגימטריא 136

ממון - בגימטריא 136

ס"ה = 408 = זאת!

דהיינו: "זאת אני בוטח" (בתשובה בתפילה וצדקה) כי "זאת התורה אשר שם משה" ו"זאת נחלת עבדי ה'" לכן "זאת יבא אהרן אל הקודש" אבל "כסיל לא יבין את זאת

..."